

Háda Béla¹: Az Amerikai Egyesült Államok stratégiai irányváltása és a dél-ázsiai hatalmak

Vezetői összefoglaló

- Az Amerikai Egyesült Államok 2025-2026 fordulóján publikálta új nemzeti biztonsági és nemzeti védelmi stratégiáit. A dokumentumok Ázsiában is kiemelt figyelmet kaptak.
- India és Pakisztán vonatkozásában a két stratégiából körvonalazódó célkitűzések inkább pozitív, vagy semleges üzenettel bírnak.
- A hatalmi érdekövezetek legalább részleges elismerése amerikai részről már korábban is megjelent az Indiával fenntartott kapcsolataiban.
- A politikai és társadalmi rendszerek egyediségének elfogadása, az érdekelv központba állítása jól kezelhető és megérthető keretet ad a kétoldalú kapcsolatoknak India és Pakisztán esetében is.
- Az Egyesült Államok ezzel a külpolitikai stílusváltással egyúttal egy korábban Kínának tulajdonított előnyt is behozhat.
- A multipoláris világrend elismerése ugyanakkor nem jelent automatikusan egy stabilabb és békésebb világot, India elképzeléseinek tehát csak elvi szinten felel meg. Gyakorlatilag akár egyes konfliktusok felerősödésével is járhat.
- A két vezető dél-ázsiai állam közül továbbra is India marad az első számú partner, akit Washington igyekszik majd gazdasági és katonai tekintetben is minél inkább magához kapcsolni.

Az Amerikai Egyesült Államok 2025. novemberében a nemzeti biztonsági,² 2026. január végén pedig a nemzeti védelmi stratégiáját³ is nyilvánosságra hozta. E két dokumentum hivatott széles körben megismertetni a hazai és nemzetközi közvéleménnyel azokat az elveket és célkitűzéseket, amelyek az elkövetkező években meghatározzák majd a világ első számú katonai hatalmának biztonságpolitikai vonalvezetését. E két dokumentum már csak azért is érdekes a feltörekvő államok külpolitikával foglalkozó elitcsoportjai számára, mert egyúttal hazájuk jövőbeli mozgástrének és lehetőségeinek felméréséhez is támpontot remélhetnek tőlük. Hogy ezeket a reményeket a két stratégia mennyire váltotta be, az persze más kérdés, a világszemlélet azonban, amit tükröznek, alkalmas arra, hogy elgondolkodjunk Washington és egyes, a nemzetközi rend alakításában fontos szerepet játszó államok közeljövőbeli viszonyáról. Elemzésünk ezt India és Pakisztán vonatkozásában teszi meg.

India és Pakisztán a 2020-as évek permanens válságidőszakában

Ha a témánkhoz nem tartozó részletek mellőzésével sommásan megvonjuk a 2020-as évek első felének mérlegét, nem túlzó megállapítás, miszerint a dél-ázsiai térség az egyik legsúlyosabb gazdasági és társadalmi károkat elszenvedett világgrész volt ebben az időszakban. A koronavírus-világjárvány, majd az orosz-ukrán háború kezdeti szakaszának világgazdasági hatásai mély válságot idéztek elő csaknem valamennyi dél-ázsiai államban. Ezek a kibontakozásukat illetően magukon viselték a hasonló folyamatok alapvető vonásait: a gazdasági válságból társadalmi válság, abból pedig politikai válság fejlődött ki. Pakisztán és Srí Lanka szenvedte el a legsúlyosabb gazdasági károkat, utóbbi esetében államcsőd is bekövetkezett.⁴ Még ha ennyire súlyos helyzettel nem is néztek szembe, a megélhetési nehézségek nyomán kialakult feszültség – összekapcsolódva a belpolitikai erjedéssel – 2025-re Bangladesben és Nepálban is a regnáló kormányok bukásához vezetett. A relatíve legstabilabb gazdaság és kormányzat Indiáé volt, még ha válságkezelését messziről

sági válságból társadalmi válság, abból pedig politikai válság fejlődött ki. Pakisztán és Srí Lanka szenvedte el a legsúlyosabb gazdasági károkat, utóbbi esetében államcsőd is bekövetkezett.⁴ Még ha ennyire súlyos helyzettel nem is néztek szembe, a megélhetési nehézségek nyomán kialakult feszültség – összekapcsolódva a belpolitikai erjedéssel – 2025-re Bangladesben és Nepálban is a regnáló kormányok bukásához vezetett. A relatíve legstabilabb gazdaság és kormányzat Indiáé volt, még ha válságkezelését messziről

¹ Háda Béla (hada.bela@uni-nke.hu) az NKE JLI Stratégiai Védelmi Kutatási Programjának tudományos főmunkatársa.

² [National Security Strategy of the United States of America](#). The White House, 2025. 11. Forrás: whitehouse.gov [online, 2026. 02. 11.].

³ [2026 National Defense Strategy](#). Department of War, 2026. január. Forrás: media.defense.gov [online, 2026. 02. 11.].

⁴ Bővebben ld.: HÁDA Béla: Halmazó válságok – Pakisztán és Srí Lanka az orosz-ukrán háború árnyékában. *Nemzet és Biztonság*, 2022 (1). 49-67. DOI: 10.32576/nb.2022.1.3

sem lehetett hibátlannak nevezni.⁵ Az önmagukban is összetett, ráadásul hatásaikban összeadódó krízis-jelenségek dél-ázsiai szemszögből is erős támaszt adnak a – nyilván teljes egészében csak bizonyos időbeli perspektívából igazolható – vélekedésnek, miszerint a helyi társadalmak kisebb történelmi korszakhatárhoz érhettek. Mindez, összekapcsolódva a nemzetközi rend átalakulásával, a nagyhatalmakhoz fűződő viszonyuknak is különleges jelentőséget adott, mint egy olyan tényezőnek, amely lényegileg határozhatja meg a gazdaságuk revitalizálásának feltételeit és belátható fejlődési lehetőségeiket.

Az évtized közepére, a 2010-es évekenél lényegesen turbulensebb regionális politikai közegben, Újdelhi tovább erősítette gazdasági és politikai vezető szerepét, miközben szembesült a nagyhatalmak közötti egyensúlyozást előtérbe helyező kül- és biztonságpolitikájának korlátaival is. Az orosz–ukrán konfliktus teljes körű háborús eszkalációja és az arra adott nagyhatalmi válaszok India külpolitikáját is nyomás alá helyezték. Az Egyesült Államok 2022. évi nemzeti biztonsági stratégiájában⁶ már nem kapott az ország annyira barátságos jelzéseket, mint az öt évvel korábbi dokumentumban. Szembe kellett néznie azzal is, hogy Kína hatalmi pozíciójának erősödése és Oroszország (egyébként régóta számításba vett) hanyatlása egyaránt a vártnál gyorsabb lehet.

Ezzel párhuzamosan a nyugati hatalmak körében felmerült feszültségek, összességében a Nyugat értekeinek és politikai befolyásának térvessztése, ha indiai szemmel a történelmi egyensúly helyreállításával együtt járó, természetes folyamatnak látszik is, egy olyan hatalmi centrum gyengülését jelenti, amely végeredményben támogatja Újdelhi nagyhatalmi törekvéseit. Nem mellesleg az indiai külkereskedelem hasznának tetemes része is a nyugati országokkal folytatott kereskedelem áruforgalmából keletkezik. A világrend átalakulását a nyugati elemzők leegyszerűsítve az ázsiai hatalmak nagy lehetőségeként ábrázolják, a valóság azonban árnyaltabb: India számára a gazdasági és politikai súlyának kétségtelen növekedése mellé biztonságpolitikai kockázatok is társulnak. Ezek kezelésében pedig nagymértékben alapozott a nagyhatalmak közötti egyensúlyozás és a kölcsönös előnyökön nyugvó együttműködések külpolitikai gyakorlatának zavartalan fenntarthatóságára. Még ha utóbbi messze nem is lehetetlenült el, érvényesítésének feltételei 2022 után romlottak. Különösen az Egyesült Államokkal fenntartott viszony vált feszültebbé, miközben India egyre inkább számít az amerikai támogatásra a Kínai Népköztársasággal zajló stratégiai versengése, valamint katonai technológiájának fejlesztése kapcsán. Utóbbinak a 2025 tavaszi indiai-pakisztáni katonai csapásváltás során szerzett tapasztalatok különös hangsúlyt adnak.⁷

Pakisztán részéről a belső gazdasági válság és társadalmi problémáknak az IMF támogatásával zajló enyhítése, valamint a fegyveres erők fejlesztésének anyagi terhe összetett kihívást jelentenek, amelynek kezelésében kezdettől fogva számítottak a külpolitikai partnereik támogatására is. Indiától eltérő, sajátos hátránya volt viszont e tekintetben, hogy Iszlámábád sem az Egyesült Államoknak, sem Oroszországnak nem volt olyan fontos, mint fejlettebb keleti szomszédja. Úgy tűnt tehát 2025-re, hogy Pakisztán gazdasági téren évtizedek óta megfigyelhető, relatív hanyatlásának újabb stádiumába ért, és – noha értelmisége rendszeresen hivatkozott az ország nukleáris hatalmi státuszára, emitt pedig teljes mellőzésének „lehetetlenségére” – kevés esélye van arra, hogy a fejlett világ komolyabb áldozatot vállaljon érte.

Az indiaiaknak mindig India az első

Az indiai politikatörténet Indira Gandhi első miniszterelnökségéhez (1966-1977) köti a külpolitikai vonalvezetés realista fordulatát.⁸ Ennek keretében a hatvanas évek végétől az ország a nemzetközi kapcsolatok realista megközelítése és a nemzeti önérdek mindenek feletti biztosításának pragmatikus szempontja alapján értelmezi a helyét a világban és formálja kapcsolatait a többi állammal. Mindezek máig meghatározó szerepet játszanak az indiai politikai kultúrában, az Egyesült Államokban manapság vezérelvként szereplő önérdekkövető politika tehát voltaképpen jól ismert, és filozófiai alapon nem vitatandó jelenség Újdelhi-ben.

⁵ Bővebben ld.: HÁDA Béla: A szököár előtt és után – a koronavírus járvány következményei Indiában. In HORVÁTH Levente – SALÁT Gergely (szerk.): *Ázsia és a Covid19*. Typotex, Budapest, 2022. 93-112.

⁶ *National Security Strategy*. The White House, 2022. 10. Forrás: [bidenwhitehouse.archives.gov](https://www.bidenwhitehouse.archives.gov) [online, 2026. 02. 11.].

⁷ Saeed SHAH – Shivam PATEL: *How Pakistan shot down India's cutting-edge fighter using Chinese gear*. Reuters, 2025. 08. 02. Forrás: [reuters.com](https://www.reuters.com) [online, 2026. 02. 12.].

⁸ S. K. MITRA: Nuclear, Engaged, and Non-Aligned: Contradiction and Coherence India's Foreign Policy. *India Quarterly*, 65(1), 2009. 15-35. 20. Online: <https://doi.org/10.1177/097492840906500103>

India a 2000-es évek második felétől az Egyesült Államok első számú biztonságpolitikai együttműködő partnere lett a dél-ázsiai térségben, amit nemcsak a regionális stabilitás és a terrorizmus elleni küzdelem szempontjai, de a Kína hatalmi építkezésének korlátozásában fennálló közös érdekek is indokoltak. A kapcsolatok alapvető stratégiai motivációi tartósan bizonyultak, és az első Trump-adminisztráció 2017 decemberében kiadott nemzeti biztonsági stratégiájában⁹ meg is jelent az indiai regionális hatalmi státusz legalább részleges elismerése azáltal, hogy Washington támogatásáról biztosította Újdelhi vezető szerepét az Indiai-óceán biztonságának garantálásában és a tágabb régióban.

Ha tehát a 2025-2026. évi amerikai stratégiai dokumentumokban kifejezett célokat úgy értelmezzük, hogy az Egyesült Államok visszatért az érdekszféra-politikához és talán hajlandó lesz tudomásul venni ilyenek létezését más nagyhatalmak esetében is, akkor azt is érdemes látni, hogy amerikai-indiai viszonylatban ez nem minden előzmény nélküli, még ha Washington nem is deklarált soha kizárólagosságot Újdelhi számára az Indiai-óceánon, mindössze egyedülálló szerepét fogadta el. Hozzá kell tenni mindehhez azt is, hogy noha az Egyesült Államok kifejezte saját érdekeinek elsőségét az amerikai kontinensen, Kína irányában illet nem ismer el a környező ázsiai térségek vonatkozásában. Éppen ellenkezőleg: a szabad és nyitott indiai-csendes-óceáni térség melletti kiállítás kap hangot a nemzeti biztonsági stratégiában,¹⁰ míg Kína dominanciájának meggátolása jelenik meg célként a nemzeti védelmi stratégiában. Mindez más államok mellett India számára is megnyugtató álláspont.¹¹

2025 elejére az amerikai-indiai partnerség tekintetében két, a külpolitikai stratégiát is érintő nézeteltérés mutatkozott tartósan. Egyrészt az indiai állam érdekelt az orosz autonóm hatalmi státusz minél sértetlenebb megőrzésében, mert a multipoláris nemzetközi rend egyik támaszát látja ebben. Washington e tekintetben ugyanakkor nem követett egyértelmű politikát 2022 februárja óta. A 2022. évi nemzeti biztonsági stratégia az ukrajnai invázió kapcsán az orosz stratégiai kudarcot tekintette kívánatos célnak,¹² ami az adott, a konfliktus kimenetele szempontjából kritikus bizonytalanságokkal terhelt időszakban erős diszkrepanciát jelentett az indiai szemlélettel. Másrészt, az orosz kőolaj és kőszén importját a nyugati szankciók ellenére a gazdasági racionalitás jegyében született politikaként mutatták be India részéről, amelyet szuverén politikai vonalvezetésének szellemében fenn kívánt tartani mindaddig, amíg azt kifizetődőnek tekintette. Ami az első tényezőt illeti, Moszkva autonóm nagyhatalmi státuszának fenntartását illetően az elmúlt egy év nyilatkozatai és a publikált amerikai stratégiai dokumentumok tanúsága szerint nincs érdemi nézeteltérés a Trump-adminisztráció és India között. Az Egyesült Államok nemzeti biztonsági és nemzeti védelmi stratégiája is jobbra alacsonyban értékeli és elsősorban Európával szemben tekinti relevánsnak az orosz biztonsági fenyegetést, noha elismeri az ország olyan természetű képességeit is, melyek birtokában az amerikai hátországra is veszélyt jelenthet.¹³ Szemben a megelőző Biden-kormány gyakorlatával, Oroszország nyíltan is felvállalható, akár az együttműködésre is alkalmas párbeszédpartnerként jelenik meg, akinek katonai kordában tartása döntően az európai NATO-tagállamok felelőssége lenne.¹⁴ Az tehát, hogy India folyamatos magas szintű kommunikációt tart fenn Moszkvával, önmagában nem sérelmes a deklarált amerikai érdekek szempontjából. Ám a másik tényező, az energiahordozó-import, kezdettől politikai kritikák tárgya volt, és ez nem változott az amerikai kormányváltással sem. Washington 2022 tavaszától folyamatosan jelezte Újdelhi felé, hogy nem örül a rekordszintekre emelkedő kőolaj- és kőszénbeszerzéseknek, de mindezt évekig nem engedte a közös stratégiai érdekektől meghatározott kétoldalú együttműködés útjába állni. Az indiaiak jól érzékelhetően arra számítottak, hogy ez 2025 januárja után is így marad, és a kilátásba helyezett amerikai vámokkal kapcsolatosan is időben megállapodásra juthatnak majd az amerikai féllel. Ezirányú várakozásaikat az is táplálta, hogy Donald Trump első elnöki ciklusával kapcsolatban alapvetően pozitív benyomások éltek az országot kormányzó hindu nacionalista elit körében. A kereskedelmi megbeszélésekre rálátó források beszámolóí alapján az amerikaiak gesztusai erősítették a gyors és kedvező megállapodások reményét az indiai tárgyalódelegáció

⁹ *National Security Strategy of the United States of America*. The White House, 2017. 12. Forrás: trumpwhitehouse.archives.gov [online, 2026. 02. 11.]. 50.

¹⁰ *National Security Strategy of the United States of America*. i.m. 5.

¹¹ *2026 National Defense Strategy*, i.m. 4.

¹² *National Security Strategy*. i.m. 26.

¹³ *National Security Strategy of the United States of America*. i.m. 25. és *2026 National Defense Strategy*, i.m. 10.

¹⁴ *National Security Strategy of the United States of America*. i.m. 25.

tagjaiban,¹⁵ mígnem Washington 2025 augusztusi hatállyal bejelentette az Indiából érkező áruk vámtételeinek 50%-ra emelését,¹⁶ büntetésül a dél-ázsiai ország folytatódó orosz energiahordozó-beszerzései miatt. Washington kommunikációjában mindez az orosz-ukrán háború lezárásának törekvésével összekapcsolva jelent meg, felhánytorgatva Indiának, hogy jelentős vásárlásaival az orosz háborús erőfeszítések egyik első számú külső finanszírozója.

Miután Subrahmanyam Jaishankar külügyminiszter 2022 augusztusában az üzleti előnyökkel indokolta az orosz olaj növekvő arányú importját,¹⁷ pusztán ebből a felfogásból kiindulva amerikai részről logikusnak tűnhetett, hogy az üzleti haszon elsorvasztásával bírják Újdelhit beszerzési gyakorlatának megváltoztatására. Amennyiben ez bekövetkezne, az indiai kormányzat abba a helyzetbe kerülne, hogy ha továbbra is kitart az orosz olaj hasonló volumenű beszerzése mellett, az már nem érdekalapú magatartásként, hanem az orosz állam politikája melletti kiállásként lett volna értelmezhető. Azt is érdemes kiemelni, hogy miután a témával foglalkozó szakértők vitán felül megőrzendőnek tekintették az amerikai-indiai jó viszonyt, amiben Donald Trump első elnöki ciklusának tapasztalatai alapján sem volt okuk kételkedni, a barátságtalan lépés demonstratív hatása kétségkívül nagyobb volt, mint amire más államok esetében lehetett volna számítani. Washington részéről a történetek tehát az elszántság jelzésére is alkalmasak voltak, miközben kockázataik az indiai stratégiai kultúra és a Kínával szembeni mély bizalmatlanság ismeretében legalábbis mérsékeltnek tűnhettek.

Jóllehet, az amerikai lépés hirtelenszerűsége meglepte az indiai felet – aki indokolatlanul agresszívnek, és az addigi megbeszélések szellemiségétől idegennek tekintette ezt, és a következő hónapokban a nyugati hatalmaktól független platformok (BRICS, SCO) kihasználásával igyekezett demonstrálni, hogy nem érzi sarokba szorítva magát – a kormányzati kommunikáció szintjén mindvégig igyekezett a barátságos hangvételt megőrizni washingtoni partnereivel szemben. A 2025 novemberi nemzeti biztonsági stratégia ehhez komoly ösztönzést jelentett azáltal, hogy továbbra is kiemelt partnerként nevezte meg Indiát,¹⁸ érzékeltetve, hogy Washington a kereskedelempolitikai viták ellenére sem kívánja felülvizsgálni a stratégiai együttműködést. Ez egyúttal a szóban forgó nézeteltérések rendezését célzó megállapodás tekintetében is bátorítólag hatott, amelynek megszületését végül 2026. februárjában jelentették be a felek.¹⁹ Az események koreográfiája és a létrejövő kereskedelmi megállapodás nyilvánosságra hozott részletei leegyszerűsítve azt a kompromisszumot sugallták, mely szerint India az amerikai energiahordozók és bizonyos mezőgazdasági termékek nagyobb arányú vásárlásáért, valamint az orosz kőolajbehozatal számottevő csökkentéséért cserébe továbbra is tudomásul veszi az orosz-indiai védelempolitikai együttműködést. Utóbbi vonatkozásában az amerikaiak valószínűleg a lassú leépítés és térfoglalás gyakorlatát helyezik előtérbe, amely szerint az élvonalbeli haditechnikára egyre nagyobb igényt mutató indiai állam fokozatosan az amerikai partnereket helyezi majd előtérbe a sok problémával küzdő oroszok helyett. Hogy ez sikerre vezető elképzelés lesz-e, vagy sem, ma még nem megítélhető, de az tény, hogy Indiai részről is az orosz viszonylat irányított leépítése a legvalószínűbb forgatókönyv.²⁰ Az amerikai stratégiai dokumentumok több ponton is utalnak arra, hogy Washington meg kívánja őrizni haditechnikai fölényét a kihívóival szemben, ajánlatai tehát elvileg igen vonzóak lehetnek, különösen, ha a biztonság- és védelempolitikai együttműködésen túlmutató, komolyabb politikai elvárásokat nem társít hozzájuk.

Az, hogy az Egyesült Államok nyilvánosan ismeri el a multipoláris világrend kialakulását, első ránézésre szintén megfelel az indiai érdekeknek. Újdelhi szemszögéből ez a struktúra biztosíthatja leginkább a stabil és méltányosabb globális kormányzást. Pusztán az elismerés azonban nem jelenti azt, hogy mindez valóban létre is jött, vagy rövid időn belül megvalósul majd. A stratégiai dokumentumok alapján az a kép rajzolódik ki, hogy a multipolaritás elfogadása amerikai részről a szabadabb cselekvés igényével párosul,

¹⁵ Manoj KUMAR – Trevor HUNNICUTT – Aftab AHMED: [Missed signals, lost deal: How India-US trade talks collapsed](#). *Reuters*, 2025. 08. 06. Forrás: reuters.com [online, 2026. 02. 12.].

¹⁶ Callum JONES – Penelope MACRAE: [Trump imposes 50% tariff on India as punishment for buying Russian oil](#). *The Guardian*, 2025. 08. 27. Forrás: theguardian.com [online, 2026. 02. 13.].

¹⁷ [It's my moral duty to ensure best deal for our citizens: Jaishankar on India buying Russian oil](#). *India Today*, 2022. 08. 17. Forrás: *India Today* [online, 2026. 02. 14.].

¹⁸ Lásd például: [National Security Strategy of the United States of America](#). i.m. 21.; 24.

¹⁹ Chietigj BAJPAEE: [Despite reset in India-US relations, New Delhi retains commitment to strategic hedging](#). *Chatham House*, 2026. 02. 17. Forrás: chathamhouse.org [online, 2026. 02. 20.].

²⁰ Uo.

amely adott esetekben akár a korábbinál radikálisabb fellépést is magában foglalhat.²¹ Washington visz-szavonulása a „világ csendőrének” sokat és joggal kritizált szerepéből egyúttal a felelősségvállalásra való hajlandóság csökkenését is jelzi. A nemzetközi rendszer multipoláris rendezőelvének érvényesülése emellett nem jelenti automatikusan az Egyesült Államok elsőségének feladását – éppen ellenkezőleg. Amint a 2025-2026-os amerikai stratégiai dokumentumokban is kifejezésre jut, Washington meg kívánja őrizni fölényét riválisaival szemben mindazon képességek terén, amelyeket kulcsfontosságúnak vél érdekeinek érvényesítése szempontjából. Mint a kereskedelmi viták során is láthattuk, a „globális csendőr” szereptől való elhatárolódás messze nem jelenti azt, hogy nem él az egyes területeken megmutatkozó erőfölényével céljainak elérése érdekében. Ellenkezőleg: a nemzeti biztonsági stratégiában az is kifejezésre jut, hogy egy ilyen szerteágazó érdekekkel rendelkező ország esetében a be nem avatkozás követelménye nem tartható be szigorúan.²² Mindössze annyit sugallnak az új amerikai stratégiai dokumentumok, hogy ezek a célkitűzések nem az adott ország alkotmányos struktúráival, vagy éppen politikai és társadalomszervező elveivel függenek majd össze. Túlzás lenne mindebbe automatikusan a globális kormányzás „demokratikusabbá” tételének szándékát beelátni. India tehát pusztán az amerikai külpolitika stílusváltásától nem érezhet közelebb egy olyan világrendet, amelyet kevésbé terhelnek konfliktusok, vagy a tényleges hatalmi képességek és intézményi beágyazottságok eltéréseiből fakadó aszimmetriák.

Pakisztán egyensúlyban a két főszereplő között

Pakisztán stratégiai szemléletét alapjaiban határozza meg a percepció, miszerint az ország permanens létfenyegetésben él, melynek elsődleges forrása India azon törekvése, hogy akár erőszakkal is kiterjessze hatalmát az országra, vagy annak legalább egy részére. Emellett az Afganisztánból származtatott terrorfenyegetettség és a két ország közös határainak stabilitása is állandó szereplők a pakisztáni biztonságpolitika napirendjén. Mindennek megfelelően az iszlám köztársaság tartós stratégiai célkitűzése egyrészt az Indiával szembeni minél szélesebb védelmi garanciák biztosítása, másrészt a képesség megszerzése az afganisztáni külpolitikai befolyásolására, harmadrészt pedig az iszlám világban belüli kapcsolatrendszerének fejlesztése. Ezek határozzák meg a nagyhatalmakhoz, így az Egyesült Államokhoz fűződő kapcsolatokat is. A 2025-ben hivatalba lépett amerikai kormányhoz azonban eleinte inkább negatív benyomások kötődtek.

Donald Trump első elnöki ciklusa idején, 2017-ben kiadott Dél-Ázsia stratégiájában²³ még igen negatívan ítélte meg Pakisztán szerepét az Egyesült Államok helyi törekvéseinek szemszögéből, kiemelve, hogy az ország menedéket és titkosszolgálati csatornákon keresztül támogatást ad az afganisztáni tálibok küzdelméhez. Decemberi nemzeti biztonsági stratégiájában pedig ismételten érzékeltette elégedetlenségét az iszlámábádi politikai vonalvezetéssel szemben. Kritikája persze minden rendelkezésre álló információ szerint megalapozott volt, újszerűségét az adta, hogy az elnök büntetőintézkedéseket – az amerikai segélyek felfüggesztését – is elrendelte a pakisztáni magatartásra válaszul. Az Egyesült Államok afganisztáni jelenlétének (már a Biden-korány által befejezett) felszámolása, valamint a tálib mozgalom és a pakisztáni kormányzat viszonyának megromlása ugyanakkor okafogyottá tették a korábbi feszültség fenntartását a felek között. Miután Pakisztán geopolitikai számításai nemigen váltak be a tálibok újbóli afganisztáni hatalomra jutásával, amerikaiak részéről nem életszerű egy olyan interpretációja a történeteknek, miszerint Iszlámábád az ő kudarcukon nyert volna.

Pakisztán számára a permanens válságidőszak – mint fentebb érintettük – a gazdaság súlyos válságával járt együtt, amely ugyanakkor a fegyverkezési programokat látszólag nem érintette. Ennek okai nemcsak a katonai elit érdekérvényesítő-képességében, de a kínai-pakisztáni együttműködés stratégiai jellegében is keresendők. Peking ugyanis az első számú haditechnikai szállítója az iszlám köztársaságnak, a megrendelt eszközök egy részét ráadásul Pakisztánban szerelik össze, ami a hazai hadiipar fejlődéséhez is hozzájárul.²⁴ Kína emellett nagyon jelentős befektető is az országban, minek köszönhetően gyakran

²¹ Erre mutat rá például: C. Raja MOHAN: *The Multipolar Delusion – And the Unilateral Temptation*. *Foreign Affairs*, 2026. 02. 17. Forrás: foreignaffairs.com [online, 2026. 02. 18.].

²² *National Security Strategy of the United States of America*. i.m. 9.

²³ *Remarks by President Trump on the Strategy in Afghanistan and South Asia*. *The White House*, 2017. 08. 21. Forrás: trumpwhitehouse.archives.gov [online, 2018. 02. 12.].

²⁴ Lásd például: *Pakistan Navy Modernises Submarine Capabilities*. *Asian Military Review*, 2018. 11. 27. Forrás: asianmilitaryreview.com [online, 2024. 05. 04.].

látják benne a pakisztáni gazdaság – erősen üzleti alapokon működő – támogatóját is. Iszlámábád ugyanakkor egy IMF-hitelprogrammal igyekszik helyreállítani a pénzügyi egyensúlyát, és keresi az üzleti lehetőségeket Washingtonnal is a gazdaság revitalizálása érdekében.

A 2025 novemberi nemzeti biztossági stratégia állásfoglalása, miszerint az Egyesült Államok nem kíván a világ minden térségére egyforma figyelmet fordítani, továbbá elismeri a társadalmi és politikai rendszerek kulturális és történelmi különbözőségekből fakadó, nyugatitól eltérő, egyedi jellegét,²⁵ fontos üzenettel bírnak a Pakisztánhoz hasonló középhatalmak számára is. Washington pragmatikus megközelítése lehetővé teszi részükről a kapcsolatok szorosabbra vonását az uralkodó elitcsoportok pozíciójával kapcsolatos viták nélkül.

Iszlámábád felé ezt a katonai felső vezetés kiemelt partnerként kezelésével jelezték az amerikaiak, amire szimbólium értékű alkalmat Asim Munir tábornagy, a szárazföldi erők vezérkari főnökének 2025 júniusi washingtoni látogatása adott.²⁶ Munir, akit széles körben a pakisztáni állam erős emberének és a köztársasági elnöki pozíció lehetséges várományosának tekintenek, elemzésünk születéséig még két alkalommal (2025. augusztusában és szeptemberében) járt az amerikai fővárosban,²⁷ ahol Trump elnökkel is találkozott, jóllehet, hivatali partnereknek a legkevésbé sem nevezhetőek. Nem volt nehéz mindezt a pakisztáni hadvezetés nyugati elismerésének, egyúttal a katonai elit politikai befolyása tudomásul vételének tekinteni. Persze Iszlámábád is tett gesztusokat: támogatta például Donald Trump Nobel-békedíjra jelölését. Arra is érdemes volt felfigyelni, hogy a látogatások a 2025. május 7-10 között lezajlott indiai-pakisztáni összecsapásokat követően történtek, amely alkalmat kínált arra, hogy Munir kifejezze háláját az amerikai közvetítő szerepért a konfliktus lezárásában.²⁸ Ezt India megtagadta arra hivatkozva, hogy a tűzszünet valójában a két harcoló fél bilaterális egyeztetései nyomán született.²⁹ A közeledési folyamat külső szemlélői számára így leginkább az volt a kérdés, hogy Pakisztán előnybe kerülhet-e Washingtonban a stratégiai autonómiáját féltékenyen őrző és az amerikai adminisztrációval szemben hálát nyilvánítani vonakodó Indiával szemben? A későbbi hónapok eseményeinek tükrében inkább tekinthetők a történetek az Újdelhire nehezedő amerikai nyomásgyakorló politika részének, mintsem egy Dél-Ázsiával összefüggő tervezett stratégiaváltásnak. A katonai együttműködés terén nyilván feltárhatóak a lehetőségek, ám például a pakisztáni állam számára ideológiai szempontból továbbra is kiemelkedő jelentőségű kasmíri kérdésben továbbra sem kapta meg Washington egyértelmű támogatását, noha azt az elmúlt évtizedek során több alkalommal (például együttműködésüknek a 2001. szeptember 11-i terrortámadásokat követő újjászervezésekor) is igyekezett elérni.

Iszlámábád részéről tehát jelen állás szerint nem tűnik valószínűnek a kínai stratégiai partnerség amerikaiakra való leváltása. Ám ez nem jelenti azt, hogy ne akarná legalább részben ellensúlyozni a kínai gazdasági befolyást az amerikai kapcsolatok fejlesztésével, esetleg néha versenyeztetni egymással a két hatalmat. Mindössze érdekesség például, hogy miközben az 1980-as évek folyamán az amerikai kormányzat számára készült háttérelmzések egyebek mellett azt az aggodalmat tükrözték, hogy az élvonalbeli fegyver- és érzékelőrendszerek Pakisztánnak való átadásával a kínaiak is hozzáférést kaphatnak a fejlett amerikai technológiához,³⁰ addig napjainkban az iszlám köztársaság már a kínai repülőtechnológiával kapcsolatban oszthatna meg információkat az amerikai partnerekkel. Akár megtörténik ez, akár nem, azt kijelenthetjük, hogy a belügyekben való be nem avatkozás és érdekalapú együttműködés kecsesetebb perspektívát jelent a pakisztáni félnek az értékalap kényszeres imitálása helyett. Egyúttal a kétoldalú kapcsolatok történetének értelmezésével is nagyobb összhangban van. Utóbbi Pakisztáni interpretációk szerint leginkább azt a tanulságot hordozta, hogy Washington addig támogatta pénzügyi forrásokkal az országot, amíg aktuális nagyhatalmi érdekeinek szolgálatában fel tudta használni. Mihelyt a nagyhatalmi versengés körülményei változtak, Pakisztán is gyorsan leértékelődött a szemében, ez pedig eleve hiteltelenné teszi valamiféle értékközösség hirdetését. Könnyen lehet, hogy a hatalmi versengés új korszaka, a

²⁵ [National Security Strategy of the United States of America](#). i.m. 4; 9.

²⁶ Jeff MASON et. al.: [Trump hosts Pakistani army chief, disagrees with India over India-Pakistan war mediation](#). Reuters, 2025. 06. 19. Forrás: [reuters.com](#) [online, 2026. 02. 14.].

²⁷ ['A big hit to Pakistan, Asim Munir's Washington visits propaganda': US sends BIG MESSAGE to Islamabad on Kashmir](#). Financial Express, 2026. 02. 08. Forrás: [financialexpress.com](#) [online, 2026. 02. 12.].

²⁸ MASON et. al. i.m.

²⁹ ['They say it is bilateral issue': Pakistan minister reveals how India firmly rejected any US involvement in dialogue](#). Times of India, 2025. 09. 16 Forrás: [timesofindia.indiatimes.com](#) [online, 2026. 02. 14.].

³⁰ [Risk Assessment of the Sale of the AN/ALR-69 Radar Warning Receiver to Pakistan](#). CIA Memorandum for the Deputy Secretary of Defense, 1982. 11. 08.

kínai és amerikai érdekek közötti lavírozás hozhatja majd el a pakisztáni érdekérvényesítés új, korábbinál kedvezőbb perspektíváit.

Konklúziók

Washington az új nemzeti biztonsági és nemzeti védelmi stratégiáiban a korábbiaknál szigorúbban rangsorolja stratégiai prioritásait, egyúttal szabadabb kezet ad önmagának ezek biztosítására. Teszi ezt minden bizonnyal azért, mert az országot jelenleg kormányzó elitcsoport – az elnök iránymutató szerepét erősen kihangsúlyozva – úgy ítéli meg, hogy az ország képességei és kapacitásai tükrében így tudja a leghatékonyabban biztosítani további világelsőségét a hatalmi pozíciója szempontjából legfontosabbnak ítélt területeken. Ezt a megközelítést nem, hogy nem zárja ki, hanem inkább megkönnyíti, hogy a 2025 óta hivatalban lévő kabinet nem osztja maradéktalanul a poszthidegháborús korszak amerikai kormányainak külpolitikáját hivatalosan megalapozó eszmei célkitűzéseket sem. Nem volt tehát váratlan, hogy a szóban forgó dokumentumok tartalmi elemeiket és érvelésük stílusát illetően egyaránt hoztak – akár meghökkentő – újdonságokat. Ázsia azonban annak ellenére, hogy a nemzeti biztonsági stratégia nem az első helyen említi meg az Egyesült Államok biztonsága szempontjából jelentőséggel bíró térségek között, minden jel szerint továbbra is kiemelt figyelmet kap az amerikai döntéshozóktól, minekután az ország hatalmi politikájának jövőjét a kínai kihívás kezelése nélkül nem lehet biztosítani. Ha pedig a külpolitikai stílusváltást vesszük figyelembe, éppen a szűkebb értelemben vett Ázsiában, valamint a Közel-Keleten és Afrikában akár új lendületet is kaphat az amerikai kapcsolatok fejlődése.

Érdemes felidézni ehhez, hogy a 2000-es és 2010-es évek során a nemzetközi kapcsolatok, ezen belül pedig különösen a nagyhatalmi befolyás-viszonyok alakulását kommentáló elemzők gyakran vélték úgy, hogy a Kínai Népköztársaság pragmatizmusa és materiális megközelítése nagy diplomáciai előny az Egyesült Államokkal szemben. Peking eszerint az érvelés szerint a kölcsönös (döntően gazdasági) haszonra fókuszálva politikai, alkotmányos, vagy ideológiai előfeltételeket nem támasztva építi a kapcsolatait a világ számos országával. Washington „doktrinerségével”, a liberális demokráciák alkotmányos és társadalomszervezési elveinek számonkérésére mutatott hajlamával ehhez képest inkább saját kezét köti meg és gyengíti együttműködési lehetőségeit olyan államokkal, amelyek enélkül szívesen működnének együtt a világ vezető hatalmával.

A Donald Trump második kormányának publikált stratégiai dokumentumaiból kiolvasható külpolitikai gyakorlat ennek tükrében kétféleképpen is jellemezhető attól függően, hogy milyen szemlélettel közelítjük meg. Egyrészt, az Egyesült Államok világvezető szerepéből való szelektív visszavonulásként, quasi egy „civilizációs korszak” deklaratív lezárásaként tűnhet fel. Az amerikai hegemoniát vitathatatlan adottságként megélők tehát egyúttal a (legalább részleges) vereség beismerését láthatják benne. Másrészt viszont, az amerikai kül- és biztonságpolitika pragmatikusabb (vagy éppen érdekelvűbb) alapokra helyezése a korábbi kritikák megszívlelésének és a kínai kihívásra való rugalmasabb, a korábban Pekingnek tulajdonított előnyöket megszüntető, míg az amerikai előnyöket megőrző reakciónak is felfogható. A stratégiai dokumentumok szerzői természetesen ez utóbbi interpretációt kívánják erősíteni. Függetlenül azonban attól, hogy mindez nyugati szemmel mennyire megnyugtató, vagy sem, dél-ázsiai szemszögből alapjában véve pozitívan ítéltető meg.

India és Pakisztán ugyanis soha nem értékelve, hanem mindig érdekelve közelített az Egyesült Államokkal fenntartott kapcsolataikhoz. Washington és a két vezető dél-ázsiai ország között civilizációs, vagy mélyebb történelmi kötelékek nem állnak fenn, ami nem jelenti azt, hogy értékekre való hivatkozás soha nem jelenhet meg a kétoldalú viszonyukat rögzítő dokumentumokban, vagy deklarációkban.

Indiai részről ilyenek lehetnek például a demokrácia, vagy a szabályokon alapuló nemzetközi rend melletti közös kiállás. Ugyanakkor az új amerikai külkapcsolat-építési stratégia – amennyiben helyesen méri fel a másik fél elvárásait – könnyebbé is teheti a kommunikációt Újdelhi és Washington között. Utóbbira szükség is lenne, mert a büntetővámokkal való fenyegetés rombolta valamennyire az Egyesült Államokról alkotott képet az országban. Sajátos bel- és társadalompolitikai szempont továbbá, hogy a liberális demokráciák normáinak számonkérését mellőző amerikai politika nyilván enyhíti majd az eddig sem túl erős kritikákat Narendra Modi hindu nacionalista kormányával szemben, amiért az megtűri, alkalmanként ösztönzi a vallásfelekezeti szembenállást, és egyes csoportok jogainak csorbítását India több, mint 1,4 milliárd fős társadalmában.

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2026/3.

Pakisztáni részről az értékelvű kapcsolatépítés még Indiáénál is kevesebb kilátással bírt a hidegháborút követően, a belpolitikai és alkotmányos fejlődés egyediségeit elismerő amerikai politika pedig annyi könnyítést mindenképpen eredményezhet, hogy a pakisztáni politikai élet tradicionálisnak nevezhető jellemzői, a jelentősebb politikusdinasztiák és a fegyveres erők vezérkarának kiemelkedő szerepe a politikaformálásban kevesebb nyugati kritikára számíthatnak. Fontos persze hozzátenni ehhez, hogy Washington valójában soha nem tudta komolyan befolyásolni a pakisztáni alkotmányos struktúra működését, ahol a demokratizálódásnak ki kellett merülnie a katonai elit közvetlen hatalomgyakorlástól való háttérbe vonulásában és a hagyományos pártok szabályos politikai váltógazdaságában. A nemzeti biztonsági stratégiában foglaltak szerint Iszlámábád a közeljövőben sem kerül majd a politikai berendezkedését célzó nyomás alá, az viszont még nem tisztázható, hogy a Kínával fenntartott kapcsolatai miatt milyen perspektívákkal rendelkezik az Egyesült Államokkal remélt jó viszony. Pakisztánban ugyanis akkor is elsőbbséget tulajdonítottak a Pekinggel ápoltnak, amikor a kétezres évek folyamán elvileg szoros katonai szövetség állt fenn Iszlámábád és Washington között. Ezt természetesen a katonai felső vezetés anyagi érdekein túl geopolitikai szempontok is szilárdan alátámasztják, és Washingtonban is tisztában vannak vele.

John Lukacs

Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések

2026/3.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta munkatársaink tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézetének keretében működő Stratégiai Védelmi Kutatási Program szakpolitikai kutatásokat végez, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont John Lukacs Intézet Stratégiai Védelmi Kutatási Program

Szerkesztés és tördelés:
Tálas Péter; Csiki Varga Tamás

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: jli@uni-nke.hu

2024 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatási Elemzések (ISSN 2063-4862)

2019–2024: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Háda Béla